

2025-07-24
S2025/01372**Socialdepartementet**Statens institutionsstyrelse
Box 1062
171 22 Solna

Uppdrag till Statens Institutionsstyrelse att utreda de praktiska förutsättningarna för att elektroniskt övervaka barn och unga i vissa givna situationer

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens Institutionsstyrelse (SiS) i uppdrag att utreda de praktiska förutsättningarna för att kunna elektroniskt övervaka vissa barn och unga som är placerade på de särskilda ungdomshemmen, dels vid vistelser utanför det särskilda ungdomshemmet, dels inom hemmets eget område.

SiS ska även utreda myndighetens förutsättningar för att även ansvara för elektronisk övervakning av barn och unga som inte är placerade på ett särskilt ungdomshem, men som efter ett beslut av socialnämnden ska följa särskilda föreskrifter om att bl.a. under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats.

SiS ska när uppdraget genomförs inhämta kunskap och erfarenheter från andra relevanta myndigheter som t.ex. Kriminalvården, Polismyndigheten och Socialstyrelsen.

SiS ska senast den 1 december 2025 lämna en delredovisning till Regeringskansliet (Socialdepartementet) av den del av uppdraget som handlar om att utreda de praktiska förutsättningarna för att kunna elektroniskt övervaka vissa barn och unga som är placerade på de särskilda ungdomshemmen, dels vid vistelser utanför det särskilda ungdomshemmet, dels inom hemmets eget område. SiS ska senast den 25 maj 2026 slutredovisa uppdraget.

Redovisningarna ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Sedan augusti 2011 har SiS haft laglig möjlighet att använda elektronisk övervakning vid vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet för de barn och unga som avtjänar sluten ungdomsvård. Enligt uppgifter från SiS förekommer i dag inte någon användning av elektronisk övervakning inom myndigheten och SiS har inte heller någon upphandlad leverantör för sådana tjänster eller den tekniska utrustning som krävs för övervakningen.

Nya lagförslag om elektronisk övervakning

I promemorian Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem (Ds 2024:26) bedömer utredaren att det finns behov av lagstiftningsåtgärder för att minska riskerna för att barn och unga avviker eller fritas i samband med pågående tvångsvård eller straffverkställighet. Utredaren lämnar därför förslag om att för barn och unga som vårdas med stöd av 3 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska ett tillstånd att vistas utanför det särskilda ungdomshemmet få förenas med de villkor som behövs. Vidare föreslår utredaren att elektronisk övervakning ska få användas för att kontrollera ett villkor om var barnet eller den unge ska – eller inte ska – befinna sig, om det behövs med hänsyn till risken för att barnet eller den unge begår brott eller undandrar sig vården.

Utredaren föreslår även att det för barn och unga som avtjänar sluten ungdomsvård ska införas en möjlighet till övervakning med elektroniska hjälpmedel inom det särskilda ungdomshemmets område. Den elektroniska övervakningen får endast användas för att kontrollera att barnet eller den unge inte befinner sig utanför hemmets område utan tillstånd.

I promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30) föreslås att ett barn eller en ungdom under vissa förutsättningar ska följa av socialnämnden beslutade föreskrifter. I promemorian föreslås vidare att elektronisk övervakning ska få användas för att kontrollera att barnet eller den unge, i enlighet med den särskilda föreskriften, under vissa tider uppehåller sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

När det gäller användning av elektronisk övervakning på SiS föreslås i promemorian Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem att SiS ska ansvara för tillämpningen och att Polismyndigheten ska vara skyldig att lämna hjälp för att, på begäran av SiS, söka efter och hämta tillbaka barn och

unga som vårdas enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. När det gäller beslut om elektronisk övervakning fattade av socialnämnder föreslås i promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, att Polismyndigheten ges ansvaret för den elektroniska övervakningen.

Genomförandet av elektronisk övervakning

I dag är det Kriminalvården och Polismyndigheten som använder sig av elektronisk övervakning. Även SiS har, som ovan angetts, möjlighet att besluta om elektronisk övervakning men utnyttjar i dag inte den möjligheten. I slutbetänkande från 2023 års förvarsutredning, Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16) föreslås även att ett beslut om uppsikt med skyldighet att vistas inom ett geografiskt område får förenas med villkor om elektronisk övervakning om det behövs för att kontrollera att skyldigheten följs. Förslagen bereds i Regeringskansliet (Justitiedepartementet). Befintliga regelverk om elektronisk övervakning anger inte närmare vilken typ av teknik som ska användas för övervakningen. Regleringen är således teknikneutral och möjliggör därmed användande av den teknik som är mest ändamålsenlig och minst integritetskränkande.

Kriminalvården och Polismyndigheten använder sig av en tvåkomponentslösning där en sändare (fotbojan) kontrollerar att den dömda befinner sig i närheten av en mobiltelefon. Det är i mobiltelefonen som själva positioneringen sker och som visar att ”rätt person” är i närheten av bojan. Informationen om var individen befinner sig förmedlas genom det fasta eller mobila nätet till en bevakningsstation hos Polismyndigheten respektive Kriminalvården. Även information om försök till manipulationer registreras och förmedlas, liksom tekniska fel och liknande händelser. Informationen rapporteras in med snabb inrapporteringsfrekvens och Polismyndigheten och Kriminalvården har alltid personal i tjänst som kan kontrollera var en individ befinner sig.

Närmare om uppdraget

I promemoriorna Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, lämnas förslag om elektronisk övervakning av barn och unga i miljöer där det delvis inte tidigare har förekommit denna typ av

övervakning. Vidare kan regeringen konstatera att SiS i dag inte använder den möjlighet myndigheten redan har till elektronisk övervakning.

Regeringen konstaterar att det finns flera utmaningar med att använda elektronisk övervakning av barn och unga i nya miljöer, bl.a. gällande utrustning, teknik, upphandling och organisation.

Regeringen konstaterar även att det i de två utredningarna föreslås olika huvudmän för den elektroniska övervakningen, SiS respektive Polismyndigheten. Den praktiska hanteringen av elektronisk övervakning behandlas inte heller i promemoriorna.

Mot den bakgrunden bör SiS ges i uppdrag att närmare utreda de praktiska förutsättningarna för myndigheten att kunna elektroniskt övervaka vissa barn och unga som är placerade på de särskilda ungdomshemmen, dels vid vistelser utanför de särskilda ungdomshemmen, dels inom hemmets eget område.

Regeringen bedömer även att det kan finnas samordningsvinster när det gäller verkställigheten av elektronisk övervakning inom SiS respektive bevakning av efterlevnaden av särskilda föreskrifter som socialnämnden föreslås få besluta om, varför SiS bör utreda myndighetens förutsättningar för att även ansvara för elektronisk övervakning av barn och unga som inte är placerade på ett särskilt ungdomshem, men som efter ett beslut av socialnämnden ska följa särskilda föreskrifter om att bl.a. under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats.

I uppdraget ingår att

- redovisa och beskriva vilken utrustning och teknik som krävs för att på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt kontrollera var barnet eller den unge befinner sig i de givna situationerna,
- analysera och bedöma hur myndigheten bör organisera sig för att användning av elektronisk övervakning ska vara kostnadseffektiv och ändamålsenlig,
- inhämta kunskap om förutsättningarna för att upphandla den utrustning som behövs vid elektronisk övervakning,
- uppskatta de ekonomiska konsekvenserna gällande t.ex. utrustning och teknik, personal och lokaler,

- analysera och bedöma hur myndigheten bör hantera frågor om integritetsskydd, inklusive personuppgiftsbehandling kopplade till elektronisk övervakning, samt
- belysa eventuella konsekvenser mot bakgrund av att påföljden sluten ungdomsvård ska utmönstras fr.o.m. den 1 juli 2026.

SiS ska hålla sig informerade om den fortsatta beredningen av betänkandet Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16) Inom ramen för uppdraget har SiS även möjlighet att utreda eventuella andra frågor som myndigheten bedömer som relevanta när det gäller förutsättningarna för att kunna använda elektronisk övervakning på det sätt som föreslås i de ovan nämnda promemoriorna.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Linda Rydberg

Kopia till

Socialdepartementet, SL
Justitiedepartementet/KRIM, PO, L5
riksdagens socialutskott
Kriminalvården
Polismyndigheten
Socialstyrelsen